

ADALÉK A KASSAI KÖNYVSAJTÓ TÖRTÉNETÉHEZ.

Ifj. KEMÉNY LAJOSTÓL.

A könyvsajtónak maga Kassa város tanácsa bőkezű maece-nása volt, a mint arról a városi jegyzőkönyvek és számadások tanuskodnak.

1612 január 28-ikán Bocatius Jánosnak *Hexasticha votiva*¹ című munkájáért »zur verehrung« 3 aranyat, összesen 6 frt 30 denár értékben utalnak ki s 1614-ben Fischer János nyomdász-nak a felajánlt új naptárokért két köből gabonát adnak.

Wolphius János tanító 1625-ben kétizben kap honorariumot: »27. Februarii. Wolphius János exhibeál valami nyomtatott ver-seket de iudicis et tribuni plebis electione. Deliberatum: Jó nevén vette az tanács, fáradságáért adnak neki fl. 10.« »18. Martii. Joannes Wolphius invitatur ampliss. senatum ad disputationem thesium De jeunio, mittendo aliquod exemplaria thesium. Delib. Adsint inspectores et honorarii loco 3 talleros imperialis dentur ipsi.«²

1650 deczember 31-ikén »Horvát Andrásnak scholamester uramnak pro dedicatione thesium«³ 18 frtot adnak s ugyanakkor »Compactor Bálintnak is calendariomok dedicatiójáért in talleris fl. 5. d. 40.«

E jóindulat azonban nem gátolja meg a városi tanácsot abban, hogy a politikai kényszerűség nyomása alatt el ne kobozza a sajtó termékeit. Így tesz 1619-ben, midőn a Festus János által kinyomtatott »*Effigies stellae crinitae*« című művet lefoglalja s kérelmével, midőn azoknak visszaadásáért folyamodik, elutasítja: »Johannes Festus typographus stellae crinitae effigiem a se typis excusam, cuius omnia exemplaria ipsi a senatu Cassoviense *adonita* essent, restitui sibi petit, cum in nundinis plerisque emtores eius effigiei sese offerant et eam expetant. Denegatur, quia semel ad instantiam supremi capitanei ei ademta est.«⁴

1630-ban elkobozza a Rákóczy Györgyhez írt »carmen

¹ Szabó Károly, R. M. K. II. k. 346. l.

² R. M. K. II. k. 334. és 435. l.

³ R. M. K. II. k. 720. l.

⁴ Városi jegyzőkönyv, 1619 márczius 14.

congratulatorium<-ot, miről a következő jegyzőkönyvi határozat tanuskodik:

»1630. 2. Novembris fuit frequens amplissimus senatus extraordinarius.

Amplissimus dominus iudex proposuit: Ez napokban az Rákoci Gyeorgy erdélyi fejedelemségéről írtak valami congratulatorium carment, melyet az könyvnyomtató asszonyhoz vivén, — az mint az asszony mondja, egy Swetlicius nevű deák, — midőn kinyomatták volna, vitt az asszony Gyeőri Jánoshoz¹ egy exemplart látni, hogy micsoda volna, melyről Gyeőri az asszonynak semmit nem szólván. vitte mingyártást Tassi uramnak, — mert ha az asszonyt megintette volna róla, egyet sem adtak volna ki, — Tassi uram azon exemplart felküldte palatinus uramnak, mely verseket mint tulajdonítsanak az mi kegyelmes urunk koronás királyunk ellen valóknak lenni, im a palatinus uram leveléből megérti kegyelmetek, holott azt parancsolja igen serio ő nagysága, hogy annak az carmennek authorát kikeresvén, ha itt vagyon mind az typographussal megfogjuk et usque ad resolutionem s. maiestatis arestumban tartasuk; mely nem kicsiny dolog levén, kegyelmetek lássa mit kell cselekedni.

És így Swetlicius felhívattatván megvallá, hogy ő vitte az typographiában ad excudendum az verseket, de nem ő, hanem egy Jacobus Jacobaeus nevű exul ismeretiben levén, kérte egy paraszt ember által küldött levelében, hogy azon levélben includalt verseket excudáltatná és de facto kiküldene neki per eundem hominem, melynek semmi gonosz eventusát nem ítélvén annak való gratificálásából s nem más intenióból excudáltatta volna es úgy küldte ki neki.

Et mox Joannes Gyeőri advocatus durisque verbis increpatus, hogy miért cselekedte volna azt, hogy nem bíró uramnak avagy az tanácsbelieknek, hanem másnak praesentálta s vitte volna az verseket, sem az asszonyt róla nem admonealta, hogy ne excudáltassa, avagy ki ne adja, holott sokszori hitivel fogadásával való maga ígérete, — és kötelessége is netalán — azt kívánta volna, hogy azt az magistratusnak mutatta volna meg s azzal ne hozott volna ilyen indignatiót az városra, mert ha ezt tudására adta volna az magistratusnak nem jött volna ez ki belőle etc. Et sic fassus est Joannes Gyeőri, hogy az asszony vitt azokban az versekben egy exemplart látni s ő azont vitte. Tassi uramhoz nem vélvén abból valami gonoszt kijöni, de ha ezt ex ignorantia cselekedte non malo fine, immár quod factum est, infectum fieri nequit, róla nem tehetek, úgy mond.

Postmodum az typographa asszonyt is felhivatván, megvallá, hogy azokat a verseket ő hozzá Swetlicius vitte, hogy kinyomtatassa s ő nem tudván micsoda, úgy nyomtatattatta ki s Swetlicius corrigálta s ő vitte is el onnan, melyet Swetlicius sem tagada.

¹ »Procurator nobilis Joannes Gyeőri,« V. jegyzőkönyv, 1531 márczius 11.

Iterum Joannes Gyeőri invocatus serio correptus et admonitus est, hogy ha ilyen dolgot gerjesztett, adhibeálja elméjét is eloltására, mert nem jó leszen etc.

Ezen dolog végett német plebanus Raich uram, István pap uram és mester uram is felhivattatván s az dolgot aperiálván ő kegyelmeknek, kívánnák értelmeket ő kegyelmeknek az deák felől, ha az ministerium és schola arestumában viseltetik-e gondját avagy az magistratus nyuljon hozzá, holott ha az parancsolat ellen azt csak simpliciter obdormiálnák, evocatio és nagyobb inconvenientia subsequálthatnák felőle, melyről mutuo discurrálván, mester uram kéri s akarja venni ki kezességén az deákat Swetliciuist holnapig.

Deliberatum: Mester uram kezességére az deákat kiadják holnapig, úgy hogy prospiciáljon addig más elegendő kezeséről, alioquin gondot viselnek róla. Az asszonyt pedig, mivel nem magistratusával, hanem mással communicálta s mutatta meg az verseket, vigyék hátra; elegendő kezeset állatván, kibocsátják onnét.«¹

A *könyvnyomtató asszony*, Rodánné tovább is bírja a könyvnyomtató műhelyt, s 1640-ben »még ő Sulcz Dániel nevét viseli, sok árvái is vadnak«.²

1642-ben Vize Pál alkuszik a műhelyre. »Vize Pál az ittvaló typographiáért supplicál. Delib. Nincs semmi módja az nemes tanácsnak, hogy mástól elvehessen, hanem ha az viduával megalkudhatik, semmi ellent nem tart az nemes tanács abban.«³

1648-ban »Sebestyén Albert az typographiának eligazításáért« folyamodik. »Delib. Revideálatjuk és igazításban vesszük.«⁴

A sajtót 1653-ban a tanács Gevers Bálint kezére adja, a ki 1655 december hó 31-ikén kelt végrendelete⁵ szerint ekkor még 440 frttal tartozik reá s nejeére, Klein Annára hagyja, hogy azt a várostól megváltsa vagy tovább adja kezéről.

Geversné csupán a könyvkötő műhelyt tartja fenn, melyet 1662-ben Brewer Lőrincz a lőcsei könyvkötő czéh nevében *unredlichnek* mond a kassai könyvkötőkhöz intézett levelében, mert az özvegy a nekik még néhai férjétől járó 25 tallért meg nem fizette.⁶

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle, 1890. évf. 89. 1.

² Városi jegyzőkönyv, június 26.

³ U. ott, márczius 21.

⁴ U. ott, márczius 5.

⁵ Kassa város titkos levéltárában.

⁶ Kassa város nyilv. levéltárában, 6719/4. sz. a.